

Rechtspraak

Grondwettelijk Hof

8 januari 2009

Voorzitter: de h. Melchior

Rapporteurs: de hh. Snappe en Lavrysen

Advocaten: mrs. Fonteyn en Pijcke loco Mahieu

1. Grondwet – Gelijkheid en niet-discriminatie – Raad van State – Cassatieberoep – Toelaatbaarheid – Afwezigheid van terechtzitting – 2. Raad van State – Cassatieberoep – Toelaatbaarheid – Afwezigheid van terechtzitting

1. en 2. Art. 20, § 3, van de R.v.St.-Wet, dat betrekking heeft op de toelaatbaarheid van het cassatieberoep, past in een geheel van wetgevende maatregelen die tot doel hebben de gerechtelijke achterstand te beheersen. Door te bepalen dat de beschikking over de toelaatbaarheid van het cassatieberoep niet wordt voorafgegaan door een terechtzitting en door niet te bepalen dat zij gewezen wordt tijdens een openbare terechtzitting, heeft de wetgever een maatregel genomen die niet onvereenigbaar is met art. 10, 11 en 191 van de Grondwet, gelezen in samenhang met art. 6 van het E.V.R.M.

Arrest nr. 1/2009

Volledige weergave: zie www.rwe.be

Hof van Cassatie

1e Kamer – 15 mei 2008

Voorzitter: de h. Boes

Rapporteur: de h. Smetryns

Openbaar ministerie: de h. Vandewal

Advocaten: mrs. Geinger en Maes

Handelstussenpersonen – Agentuur – Uitwinningsvergoeding – Voorwaarden – Aanbreng van nieuwe klanten of aanzienlijke uitbreiding van de zaken met bestaande klanten – Aanzienlijke voordelen voor de principaal – Redelijke verwachting – Beoordelings-tijdstip – Beëindiging van de overeenkomst

Krachtens art. 20, eerste lid, van de wet van 13 april 1995 betreffende de handelsagentuurovereenkomst heeft

de handelsagent, na de beëindiging van de overeenkomst, recht op een uitwinningsvergoeding, wanneer hij de principaal nieuwe klanten heeft aangebracht of wanneer hij de zaken met de bestaande klanten aanzienlijk heeft uitgebreid, voor zover dit de principaal nog aanzienlijke voordelen kan opleveren. Krachtens dit artikel wordt de principaal geacht, behoudens tegenbewijs, nog aanzienlijke voordelen te krijgen, zo de overeenkomst voorziet in een concurrentiebeding.

Uit de tekst van de wet en uit de parlementaire voorbereiding volgt dat de handelsagent recht heeft op een uitwinningsvergoeding, wanneer naar redelijke verwachting mag worden aangenomen dat de aanbreng van nieuwe klanten of de aanzienlijke uitbreiding van de zaken met de bestaande klanten, na de beëindiging van de overeenkomst, de principaal nog aanzienlijke voordelen zal opleveren, wat een zekere bestendigheid van bedoelde aanbreng of uitbreiding impliceert. Het is evenwel niet vereist dat de aanbreng of de uitbreiding, na de beëindiging van de overeenkomst, daadwerkelijk nog aanzienlijke voordelen oplevert voor de principaal.

De vervulling van de voorwaarde dient in de regel te worden beoordeeld op het ogenblik van de beëindiging van de overeenkomst. Feiten, die dateren van na de beëindiging van de overeenkomst en van aard zijn de verwezenlijking van de voorwaarde in de weg te staan, mogen in geen geval in aanmerking worden genomen, wanneer zij aan de principaal zelf toe te schrijven zijn.

NV D.B.B. t/ M.V.M.

I. Rechtspleging voor het Hof

Het cassatieberoep is gericht tegen een arrest, op 23 januari 2007 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel.

...

III. Beslissing van het Hof

Beoordeling

Eerste onderdeel

1. Krachtens art. 20, eerste lid, van de wet van 13 april 1995 betreffende de handelsagentuurovereenkomst heeft de handelsagent, na de beëindiging van de overeenkomst, recht op een uitwinningsvergoeding, wanneer hij de principaal nieuwe klanten heeft aan-

gebracht of wanneer hij de zaken met de bestaande klanten aanzienlijk heeft uitgebreid, voor zover dit de principaal nog aanzienlijke voordelen kan opleveren.

Krachtens dit artikel wordt de principaal geacht, behoudens tegenbewijs, nog aanzienlijke voordelen te krijgen, zo de overeenkomst voorziet in een concurrentiebeding.

2. Uit de tekst van de wet en uit de parlementaire voorbereiding volgt dat de handelsagent recht heeft op een uitwinningsvergoeding, wanneer naar redelijke verwachting mag worden aangenomen dat de aanbrengh van nieuwe klanten of de aanzienlijke uitbreiding van de zaken met de bestaande klanten, na de beëindiging van de overeenkomst, de principaal nog aanzienlijke voordelen zal opleveren, wat een zekere bestendigheid van bedoelde aanbrengh of uitbreiding impliceert. Het is evenwel niet vereist dat de aanbrengh of de uitbreiding, na de beëindiging van de overeenkomst, daadwerkelijk nog aanzienlijke voordelen oplevert voor de principaal.

De vervulling van de voorwaarde dient in de regel te worden beoordeeld op het ogenblik van de beëindiging van de overeenkomst. Feiten, die dateren van na de beëindiging van de overeenkomst en van aard zijn de verwezenlijking van de voorwaarde in de weg te staan, mogen in geen geval in aanmerking worden genomen, wanneer zij aan de principaal zelf toe te schrijven zijn.

3. In zoverre het onderdeel ervan uitgaat dat, op het ogenblik van de beëindiging van de handelsagentuurovereenkomst, moet vaststaan dat de aanbrengh van nieuwe klanten of de aanzienlijke uitbreiding van de zaken met de bestaande klanten nog aanzienlijke voordelen zal opleveren, faalt het naar recht.

4. De appelrechter oordeelt dat:

- zelfs rekening houdende met de muntontwaarding, aan de hand van de door de verweerster overgelegde en door de eiseres op zichzelf niet betwiste cijfers, moet worden aangenomen dat er een belangrijke aanbrengh van nieuwe klanten en een aanzienlijke uitbreiding van de zaken met de bestaande klanten heeft plaatsgevonden;
- het vereiste dat voormelde aanbrengh of uitbreiding de principaal nog aanzienlijke voordelen moet kunnen opleveren, te beoordelen is op het ogenblik dat de agentuur een einde neemt;
- er niet moet worden bewezen dat deze voordelen zich effectief hebben verwezenlijkt;
- daar de overeenkomst een niet-concurrentiebeding inhoudt, behoudens tegenbewijs, moet worden aangenomen dat de aanbrengh of uitbreiding van aard was nog aanzienlijke voordelen op te leveren voor de eiseres;
- de eiseres dit tegenbewijs niet levert;
- bij deze beoordeling, rekening wordt gehouden met het feit dat de op het einde van de agentuur bestaande cliëntèle, de mogelijkheid bood om toekomstige bestellingen te verkrijgen en dit, in acht genomen de aard

van de bankproducten, bankdiensten en bankrelaties, op voortdurende en zelfs dagelijkse basis.

5. In zoverre het onderdeel ervan uitgaat dat de appelrechter door aan te nemen dat de beoordeling dient te geschieden op het ogenblik dat de agentuur een einde neemt, zonder dat moet worden bewezen dat deze voordelen effectief werden gerealiseerd, meteen ook aanneemt dat louter potentiële voordelen volstaan, zonder dat moet worden nagegaan of de aanbrengh of uitbreiding voldoende garanties biedt dat de principaal dankzij die aanbrengh of uitbreiding aanzienlijke voordelen zal realiseren, berust het op een verkeerde lezing van het arrest en mist het feitelijke grondslag.

6. De appelrechter oordeelt dat niet kan worden uitgesloten dat de door de eiseres ingeroepen afvloeiing van cliëntèle te wijten is aan de wijze waarop het agentschap van de eiseres te Staden, na 30 juni 2001, werd uitgebaat.

Hij geeft aldus, zonder schending van de in het onderdeel aangevoerde wetsbepalingen, te kennen dat de eiseres in haar bewijslast faalt, omdat niet kan worden uitgesloten dat het feit dat de verwezenlijking van de voordelen in de weg staat, aan haarzelf toe te schrijven is.

7. Deze zelfstandige niet bekritiseerde reden draagt de beslissing van de appelrechter dat de eiseres in haar bewijslast faalt.

In zoverre het onderdeel opkomt tegen de overwegingen van de appelrechter met betrekking tot de omstandigheid dat de verweerster onmiddellijk, in dezelfde gemeente, voor een concurrerende bank is gaan werken en aan de klanten aankondigde dat hun wegen elkaar nog zouden kruisen en dat een groot aantal klanten de verweerster effectief zijn gevolgd naar het nieuwe kantoor en de afwezigheid van incidentie van deze elementen op de vervulling van de voorwaarde, kan het, al was het gegronnd, niet tot cassatie leiden.

Het onderdeel is in zoverre, bij gebrek aan belang, niet ontvankelijk.

Tweede onderdeel

8. De appelrechter oordeelt dat:

- zelfs indien rekening moet worden gehouden met de muntontwaarding, aan de hand van de door de verweerster overgelegde en door de eiseres op zichzelf niet betwiste cijfers, moet worden aangenomen dat er een belangrijke aanbrengh van nieuwe klanten en een aanzienlijke uitbreiding van de zaken met de bestaande klanten heeft plaatsgevonden;
- de op het einde van de agentuur bestaande cliëntèle de eiseres de mogelijkheid bood om toekomstige bestellingen te verkrijgen en dit, in acht genomen de aard

van de bankproducten, bankdiensten en bankrelaties, op voortdurende en zelfs dagelijkse basis.

De appelrechter geeft aldus niet alleen te kennen dat de aanbrengh van cliëntèle en de uitbreiding van de zaken met de bestaande cliëntèle aanzienlijk waren, maar ook dat de hieruit noodzakelijkerwijze voortvloeiende aanzienlijke voordelen in beginsel duurzaam verworven waren aan de eiseres.

9. De appelrechter vermocht op die gronden, zonder schending van de in het onderdeel vermelde wetsbepaling, te oordelen dat de eiseres faalt in haar bewijslast dat de aanbrengh van de cliëntèle en de aanzienlijke uitbreiding van de zaken met de bestaande cliëntèle, niet van aard waren voor haar nog aanzienlijke voordelen op te leveren na het beëindigen van de overeenkomst.

De omstandigheid dat de appelrechter erkent dat een groot aantal klanten *de facto* hun tegoeden en rekeningen en spaarboekjes hebben overgebracht naar het nieuwe kantoor, waar de verweerster vanaf 16 juli 2001 werkzaam is, doet hieraan geen afbreuk, omdat de appelrechter tevens vaststelt dat niet kan worden uitgesloten dat de door de eiseres aangevoerde afvloeiing van cliëntèle aan haar zelf toe te schrijven is.

Het onderdeel kan niet worden aangenomen.

NOOT – Agentuurovereenkomst en cliëntèlevergoeding

1. De cliëntèlevergoeding vormt vaak een belangrijk discussiepunt bij de beëindiging van een handelsagentuurovereenkomst. De wet van 13 april 1995 betreffende de handelsagentuurovereenkomst bevat ter zake een vrij genuanceerde regeling.

De wettelijke regeling m.b.t. de cliëntèlevergoeding of uitwinningsvergoeding enerzijds (art. 20) en de bijkomende vergoeding anderzijds (art. 21) ligt vervat in de artikelen 20 tot 23 van de wet van 13 april 1995 (hierna ook: de wet; verwijzingen naar wetsartikelen hebben in wat volgt steeds betrekking op die wet). De wet spreekt van een uitwinningsvergoeding, maar in werkelijkheid betreft het een cliëntèlevergoeding. Deze laatste term is te verkiezen, omdat hij duidelijker is en beter de lading dekt (in dezelfde zin, weliswaar in een bijdrage over de bijkomende vergoeding (art. 21), die te onderscheiden is van de uitwinningsvergoeding bedoeld in art. 20: D. Mertens, «De bijkomende vergoeding van de handelsagent: cliëntèlevergoeding of *carte blanche*?», *R.W.* 2002-03, (1041) 1045; zie tevens: B. Goossens en S. De Keersmaecker, «Handelsagentuur, «vergoeding voor cliëntèle» en richtlijnconforme interpretatie: a (never) ending story?» (noot onder Antwerpen 14 september 2004), *T.B.H.* 2005, 955).

Art. 20 bevat het principe dat na de beëindiging van de overeenkomst de handelsagent recht heeft op een uitwinningsvergoeding wanneer hij (i) de principaal nieuwe klanten heeft aangebracht of (ii) wanneer hij de zaken met de bestaande klanten aanzienlijk heeft uitgebreid. Een belangrijke voorwaarde die de wet verbindt aan de twee voorgaande gevallen (uitbreiding cliëntèle of uitbreiding van de zaken met de bestaande cliëntèle), is dat die uitbreiding de principaal nog aanzienlijke voordelen kan opleveren.

Wat die laatste voorwaarde betreft, bepaalt art. 20 verder dat, indien de overeenkomst voorziet in een concurrentiebeding, de principaal geacht wordt nog aanzienlijke voordelen te krijgen. De principaal vermag het tegenbewijs van dat vermoeden te leveren.

Art. 20 bepaalt verder dat het bedrag van deze uitwinningsvergoeding wordt bepaald, rekening houdend zowel met de gerealiseerde uitbreiding van de zaken als met de aanbrengh van klanten. De uitwinningsvergoeding mag luidens dezelfde wetsbepaling niet meer bedragen dan het bedrag van een jaar vergoeding berekend op basis van het gemiddelde van de vijf voorafgaande jaren of op basis van de gemiddelde vergoeding in de voorafgaande jaren indien de overeenkomst minder dan vijf jaar heeft geduurd.

Verder voorziet de wet in een aantal gevallen waarin de uitwinningsvergoeding niet is verschuldigd: (1) indien de principaal de overeenkomst heeft beëindigd vanwege een aan de agent te wijten ernstige tekortkoming; (2) indien de handelsagent de overeenkomst heeft beëindigd, tenzij de beëindiging voortvloeit uit een aan de principaal te wijten reden, of het gevolg is van leeftijd, invaliditeit of ziekte van de handelsagent op grond waarvan redelijkerwijze niet meer van hem kan worden gevergd dat hij zijn werkzaamheden voortzet; (3) indien de handelsagent of diens erfgenamen, overeenkomstig een afspraak met de principaal, hun rechten en verplichtingen voortvloeiende uit de agentuurovereenkomst aan een derde overdragen.

Voorts verliest de handelsagent zijn recht op de uitwinningsvergoeding indien hij de principaal niet binnen een jaar na de beëindiging van de overeenkomst ervan in kennis gesteld heeft dat hij voornemens is zijn rechten te doen gelden.

Krachtens art. 21 kan de handelsagent, mits hij de werkelijke omvang van de beweerde schade bewijst, boven de uitwinningsvergoeding (althans als zij de werkelijk geleden schade nog niet vergoedt) schade-loosstelling verkrijgen ten belope van het verschil tussen het bedrag van de werkelijk geleden schade en het bedrag van die vergoeding.

Het recht op de vergoedingen bedoeld in art. 20 en 21 ontstaat eveneens wanneer door het overlijden van de handelsagent de overeenkomst wordt beëindigd

(art. 23). Van de regeling m.b.t. de uitwinning-vergoeding mag niet worden afgeweken ten nadele van de handelsagent voordat de overeenkomst is beëindigd.

2. Het wettelijk kader dat hierboven in herinnering gebracht wordt, lijkt op zichzelf genomen misschien vrij gebalanceerd, maar het is evident dat de concrete invulling van de verschillende voorwaarden in de praktijk aanleiding geeft tot nogal wat betwisting. In deze noot wordt aandacht besteed aan de voorwaarde dat de uitbreiding van de cliëntèle of van de zaken met de bestaande cliëntèle, de principaal nog aanzienlijke voordelen kan opleveren.

Het geschil dat aanleiding gaf tot het geannoteerde arrest van het Hof van Cassatie, betrof een geschil tussen een principaal en een agent, die hadden samengewerkt op basis van een handelsagentschapsovereenkomst die een niet-concurrentiebeding bevatte (zodat er een vermoeden rustte op de principaal dat hij aanzienlijke voordelen had gekregen ingevolge klanten of zaken aangebracht door de agent). De feitenrechter, gevolgd door het Hof van Cassatie, oordeelt dat de aanbrenge van nieuwe klanten of nieuwe zaken met bestaande klanten, beoordeeld moet worden op het ogenblik dat de agentuur een einde neemt. Tevens oordeelt de feitenrechter dat niet moet worden bewezen dat deze voordelen effectief werden gerealiseerd en dat de principaal de cliëntèle effectief heeft kunnen behouden.

In casu was de principaal een bank (bank 1) en was de voormalige agent na de beëindiging van de agentschapsovereenkomst gaan werken voor een concurrerende bank (bank 2), meer bepaald in een agentschap in dezelfde gemeente. Het bleek zelfs dat een groot aantal klanten *de facto* hun tegoeden op rekeningen van de nieuwe principaal hadden overgebracht (m.a.w. de agent gevolgd waren). Een feitelijk gegeven dat nog van belang was, is dat het agentschap van bank 1 na de beëindiging van de samenwerking met de agent blijkbaar niet goed uitgebaat zou zijn, ofschoon verdere bijzonderheden daarover niet uit het arrest blijken.

Drie dagen vóór het einde van de agentschapsovereenkomst had de agent nog een brief aan de klanten gericht waarin zij hen bedankte voor het in haar gestelde vertrouwen en tegelijk liet weten dat zij steeds verder op haar zouden kunnen rekenen en dat hun wegen elkaar ongetwijfeld nog zouden kruisen. In deze brief heeft m.a.w. de agent net niet gezegd – maar toch gesuggereerd – dat de klanten voortaan verder bij haar terecht zouden kunnen, maar dan bij een concurrerende bankinstelling.

3. Het Hof van Cassatie overweegt terecht dat het vereiste van de aanzienlijke voordelen voor de principaal een zekere bestendigheid van de aanbrenge van cliëntèle of uitbreiding van de zaken met de bestaande

cliëntèle impliceert. Het kan niet de bedoeling zijn dat, wanneer de agentschapsovereenkomst bv. beëindigd wordt op een vrijdag, de (voormalige) agent recht heeft op een cliëntèlevergoeding, wanneer blijkt dat deze cliëntèle – per hypothese nog wel cliënt bij de agent op de dag van de beëindiging – bij wijze van spreken de volgende maandag, wanneer de agent haar activiteit als uitbater van een bankagentschap voortzet voor bank 2, in groten getale overstapt naar bank 2 en m.a.w. omwille van de persoonlijke vertrouwensrelatie met de agentschapsdirecteur, mee overstapt naar bank 2.

Nu het Hof van Cassatie erkent dat er sprake moet zijn van een zekere bestendigheid, wekt het oordeel van het Hof enige verwondering, omdat in het geannoteerde arrest geoordeeld wordt dat «de vervulling van de voorwaarde in de regel dient te worden beoordeeld op het ogenblik van de beëindiging van de overeenkomst». Dit is toch wel bijzonder streng voor de principaal en uitermate gul voor de agent, terwijl de wet precies een evenwicht nastreeft. Het Hof voegt daaraan toe dat «feiten die dateren van na de beëindiging van de overeenkomst en van aard zijn de verwezenlijking van de voorwaarde in de weg te staan, in geen geval in aanmerking mogen worden genomen, wanneer zij aan de principaal zelf toe te schrijven zijn».

Dit alles laat enigszins een wrange nasmaak na. Dat feiten die aan de principaal zelf toe te schrijven zijn, niet in aanmerking mogen worden genomen, is volstrekt normaal. Simpel gezegd: als de principaal (bv. door wanbeheer) de klanten aangebracht door de agent wegjaagt, dan doet dit geen afbreuk aan de rechten van de agent. Wat echter wel duidelijk te ver zou gaan, is de opvatting dat een agent het recht zou hebben om klanten weg te lokken en tegelijk nog aanspraak te maken op een vergoeding voor aanbrenge van cliëntèle (voor dezelfde, d.w.z. de meegenomen klanten).

Het Hof spreekt zich echter niet in absolute bewoordingen uit: er is immers sprake van het gegeven dat de vervulling van de voorwaarde (zijn er aanzienlijke voordelen voor de principaal ingevolge door de agent aangebracht cliëntèle of aangebrachte zaken?) *in de regel* dient te worden beoordeeld op het ogenblik van de beëindiging van de overeenkomst.

Of het arrest nu moet worden bijgevalen of niet, is een dubbeltje op zijn kant: uit het arrest kan niet worden afgeleid of het de bank is die de cliëntèle heeft weggejaagd door wanbeheer, dan wel of de agent de cliëntèle heeft weggelokt naar het agentschap van de nieuwe principaal.

Nochtans valt alles wel beschouwd niet in te zien waarom deze kwestie zou moeten worden beoordeeld op het ogenblik van de beëindiging van de overeenkomst. Het Hof geeft zelf aan dat er toch een zekere bestendigheid moet zijn. Het arrest verdient bijgevolg geen scherpe kritiek, maar toch een voorzichtige en

opbouwende kritische noot in de marge. Het wil mij voorkomen dat men het recht van de agent op een cliëntevergoeding niet mag analyseren op basis van een enigszins steriele en wereldvreemde versie van de feiten, nl. de feitelijke constellatie op de dag van de beëindiging van de overeenkomst. Een meer aangepaste wijze om de problematiek te beoordelen – die niet eens radicaal indruist tegen het arrest, maar er slechts een verdere uitwerking en verfijning van uitmaakt – zou erin bestaan te oordelen dat de vervulling van de besproken voorwaarde in de regel dient te worden beoordeeld op het ogenblik van de beëindiging van de overeenkomst, tenzij er zich na de beëindiging van de overeenkomst nog feiten hebben voorgedaan die van aard zijn de bestendigheid van de relatie tussen de principaal en de door de agent aangebrachte cliënteel te bedreigen (of de intensiteit van die relatie substantieel te verminderen), in het bijzonder wanneer de agent de betrokken cliëntèle verder blijft bedienen voor eigen rekening of voor rekening van een nieuwe principaal.

Trouwens, bij de beëindiging van een *concessieovereenkomst* die valt onder het toepassingsgebied van de wet van 27 juli 1961, aanvaardt het Hof van Cassatie dat bij de begroting van de vervangende opzeggingsvergoeding de rechter rekening houdt met alle gegevens waarover hij op het ogenblik van zijn uitspraak beschikt (Cass. 16 mei 2003, www.cass.be en *DAOR* 2003, 34). Hetzelfde geldt voor de begroting van de redelijke opzeggingstermijn (Cass. 7 april 2005, www.cass.be en *R.W.* 2005-06, 1176; zie ook: A. Destrycker, «Actualia concessie», in G. Straetmans en D. Mertens (red.), *Actualia handelstussenpersonen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 92). Het valt niet in te zien waarom de situatie van de agent, vanuit het oogpunt van de vergoeding voor cliëntèle, anders zou moeten worden beoordeeld dan die van de concessionaris.

Kortom, wanneer de principaal de cliëntèle wegjaagt – d.i. door eigen onzorgvuldigheid of nalatigheid aanzet om te vertrekken –, behoudt de agent zijn recht op een cliëntevergoeding wanneer aan de overige voorwaarden voldaan is. Wanneer de agent daarentegen de cliëntèle weglukt (d.i. actief aanzet om hem te volgen), vervalt zijn recht op een cliëntevergoeding (in dezelfde verhouding als waarin hij de cliëntèle meeneemt).

In het vonnis van de Rechtbank van Koophandel te Brussel van 27 november 2003 – gewezen in de zaak die uiteindelijk aanleiding gaf tot het geannoteerde cassatiearrest – wordt toepassing gemaakt van de benadering *in concreto* waarvoor ook in deze noot wordt gepleit (en dit in dezelfde lijn als de cassatierechtspraak inzake concessie): «In elk geval zal de rechter moeten nagaan hoeveel klanten de agent na de beëindiging van

de agentuur «met zich meeneemt» naar de volgende principaal of eventueel naar zijn eigen concurrerende bedrijvigheid (zie: P. Devos, *De nieuwe wet betreffende de handelsagentuurovereenkomst*, Mys & Breesch, p. 70)» (Kh. Brussel 27 november 2003, *T.B.H.* 2005, 980, noot D. Mertens). Als de agent de cliëntèle meeneemt – wat enkel na de beëindiging kan worden beoordeeld – kan de cliëntèle inderdaad voor de principaal geen aanzienlijke voordelen meer opleveren. Ook K. Van Den Broeck valt hetzelfde vonnis bij, door op te merken dat de rechtbank «terecht heeft gesteld dat het toch niet om een louter theoretische mogelijkheid van een voordeel dient te gaan» (K. Van Den Broeck, «Actualia handelsagentuur», in G. Straetmans en D. Mertens (red.), *Actualia handelstussenpersonen*, Antwerpen, Intersentia, 2006, 146).

Wanneer zowel de agent als de principaal hebben bijgedragen tot de feiten (een beetje weggagen en een beetje weglukken), kan er eventueel aanleiding bestaan tot een gedeeltelijke toekenning van een cliëntevergoeding, ofschoon de agent die na de beëindiging van de agentuurovereenkomst klanten weglukt, toch met de nodige argwaan mag worden bejegend (althans wat de toekenning van een cliëntevergoeding betreft): hij heeft in de meeste gevallen ook maar klanten kunnen aanbrengen dankzij de naambekendheid en marketinginspanningen van de principaal, dankzij de kwaliteit van diens producten en vaak ook dankzij de middelen door de principaal ter beschikking gesteld van de agent.

De principaal laten betalen voor de cliëntèle die met de agent meegaat (zijnde een gegeven dat zich per definitie pas voordoet na de beëindiging van de agentuurovereenkomst), druist in tegen het evenwicht beoogd door de wetgever, zodat het beoordelen van de situatie op het ogenblik van de beëindiging, dreigt aanleiding te geven tot een wereldvreemde en onevenwichtige beoordeling.

Kris Wagner
Advocaat te Brussel

Hof van Cassatie

3e Kamer – 17 november 2008

Voorzitter-rapporteur: de h. Boes

Openbaar ministerie: mevr. Mortier

Advocaat: mr. Lefebvre

Bescherming van het loon – Overdracht – Akte van loonoverdracht – Inhoud – Vermelding van de gewaarborgde hoofdverbintenis en van het bedrag ervan